

Jongensbesnijdenis

Voor joden en moslims is jongensbesnijdenis een vanzelfsprekend en noodzakelijk onderdeel van de geloofsopvoeding. Naar het oordeel van medici is jongensbesnijdenis lichamelijke verminking, onnodig, pijnlijk en riskant. Als het volgens deskundigen verminking is, mogen ouders dan hun kind laten besnijden?

In de praktijk wordt ze niets in de weg gelegd. De wetgeving, de rechtspraak en het internationale kinderrechtenverdrag zijn daarvoor te dubbelzinnig, evenals de publieke moraal en opinie: de vrijheden en de belangen van de ouders staan tegenover die van het kind, bijvoorbeeld de godsdienstvrijheid van de ouders tegenover de lichamelijke integriteit van het kind. De overeenigbaarheid van de rechten en belangen die in het geding zijn, maakt het moeilijk om tot rechtvaardig beleid en rechtvaardige beslissingen te komen.

Pedagogische afwegingen op dit punt (wat mogen ouders doen, wat horen ouders te doen?) kunnen niet zonder medische afwegingen (zie dadelijk 1 en 4) en hangen onlosmakelijk samen met morele en rechtelijke afwegingen (zie 2 en 3).

1

De Nederlandse beroepsverenigingen van medici in (die samen de KNMG vormen) riepen in 2011 de regering, de politiek, overheidsinstanties, verzekeringsmaatschappijen en mensenrechtenorganisaties op om te verklaren dat ze jongensbesnijdenis als “schending van de mensenrechten” beschouwen. Jongensbesnijdenis zou actief ontmoedigd en op den duur wettelijk verboden moeten worden.

Jongensbesnijdenis is volgens de KNMG “een medisch niet-noodzakelijke ingreep ... met een reële kans op complicaties”. Het is “in strijd met de regel dat minderjarigen alleen mogen worden blootgesteld aan medische handelingen wanneer er sprake is van ziekte of afwijkingen, of als overtuigend aangetoond kan worden dat de ingreep in het belang is van het kind, zoals bij vaccinaties”. Bovendien is het “in strijd met het recht op autonomie en het recht op lichamelijke integriteit van het kind” (zie documenten op www.knmg.nl onder ‘Dossier Jongensbesnijdenis’).

2

De Nederlandse Kinderombudsman weet niet goed wat hij ermee moet. Hij heeft zich er officieel over uitgesproken, maar durft niet de knoop door te hakken. Hij vindt dat jongensbesnijdenis eigenlijk niet mag, omdat het een onomkeerbare ingreep is, waarbij inbreuk gemaakt wordt op de lichamelijke integriteit van het kind, terwijl het kind zelf geen keus heeft. Maar de Kinderombudsman wil toch geen wettelijk verbod, omdat het ritueel voor de ouders van grote culturele of godsdienstige waarde is. Bovendien is de kans groot dat als het verboden is, jongetjes toch besneden blijven worden, maar dan illegaal en minder professioneel. In de verklaring waarin hij zijn standpunt verwoordt, zegt hij uitdrukkelijk –alsof hij wil benadrukken dat het een ongelukkig compromis is— te begrijpen waarom zijn Scandinavische collega’s, de Kinderombudsmannen in Denemarken, Zweden, Noorwegen en Finland, wel pleiten voor een wettelijk verbod.

3

Het compromis van de Kinderombudsman weerspiegelt de Nederlandse rechtspraak. Omdat jongensbesnijdenis niet verboden is, komt het alleen voor de rechter als ouders het onderling oneens zijn of als pleegouders het oneens zijn met ouders. In alle gevallen is het oordeel (van rechtbanken, gerechtshoven en Hoge Raad) dat jongensbesnijdenis mag, maar alleen bij onverdeelde en onbeperkte toestemming van de ouders of van de personen die met het ouderlijk gezag belast zijn. Is er onenigheid of beperkt gezag dan geldt het als strafbaar. Bijvoorbeeld als de ene ouder besnijdenis wil, maar de ander niet of als de natuurlijke ouders besnijdenis wensen, maar niet het ouderlijk gezag hebben of in de uitoefening van het ouderlijk gezag beperkt zijn door ondertoezichtstelling.

In Duitsland ontstond in 2012 een rel toen het Landgericht in Keulen oordeelde dat jongensbesnijdenis strafbaar is vanwege de inbreuk op de lichamelijke integriteit van het kind en zijn recht op zelfbeschikking en dat de wens of toestemming van de ouders geen rechtvaardiging is voor de ingreep. Het was een uitspraak in een hoger beroep zaak. Een lagere rechter had eerder geoordeeld dat jongensbesnijdenis weliswaar een pijn en letsel veroorzakende ingreep is, die medisch niet noodzakelijk is, maar dat besnijdenis toch het welzijn van het kind bevordert, gegeven de levensvisie en levenswijze van de kring waarin het kind opgroeit. Hij had hierom beslist dat jongensbesnijdenis geen strafbare kindermishandeling is. De lagere rechter had de bevestigd wat gebruikelijk was. De hogere rechter leek een nieuwe norm te willen stellen. Dat viel niet bij iedereen in goede aarde. In reactie op de ophef keerde ook de Duitse regering zich radicaal tegen de Keulse rechter, waarna de Duitse wetgeving is aangepast: jongensbesnijdenis mag mits professioneel uitgevoerd.

4

Anders dan hun Europese collega's zijn de medici in de Verenigde Staten ernstig verdeeld over jongensbesnijdenis. In Amerika worden veel meer jongens besneden dan hier: een halve eeuw geleden nog 85% van de jongens, tegenwoordig zo'n 55%. Het gebeurt meestal niet uit godsdienstige motieven, maar om redenen van gezondheid en hygiëne. Amerikaanse ouders geloven vanouds dat besnijdenis het jongens gemakkelijker maakt zichzelf schoon te houden en het risico op geslachtsziekten verkleint. Volgens sommige medici is dit onzin en is jongensbesnijdenis dus een onnodige ingreep. Maar andere medici menen dat de traditionele opvatting klopt.

In 2012 concludeerde de Amerikaanse organisatie van kinderartsen (American Academy of Pediatrics) op basis van vergelijking van onderzoek dat de voordelen van besnijdenis groter zijn dan de nadelen. Jongensbesnijdenis werd tot evidence-based practice verklaard en zodoende tot een medische handeling die eerder aanbevolen dan verboden zou moeten worden. De officiële stellingname van de AAP betekende niet het einde van de discussie, maar werkte juist als olie op het vuur. Er woedt de laatste jaren een felle strijd, onder andere in wetenschappelijke medische tijdschriften, over de argumentaties van de AAP en over de manier waarop de AAP wetenschappelijk onderzoek interpreteert en gebruikt, dus over de 'evidence-based claim'. Ook Europese organisaties van medici (waaronder de KNMG) hebben de stellingname en de verantwoording van de AAP streng veroordeeld.